

ögonblick sänka sina händer (15—16, 1—8). Turen upprepas (9—16, 1—8, 9—16).

Obs! Under vridningarna och händernas förande över huvudena måste kavaljererna hålla sina damers händer mycket löst för att undvika risken att vrida händerna ur led.

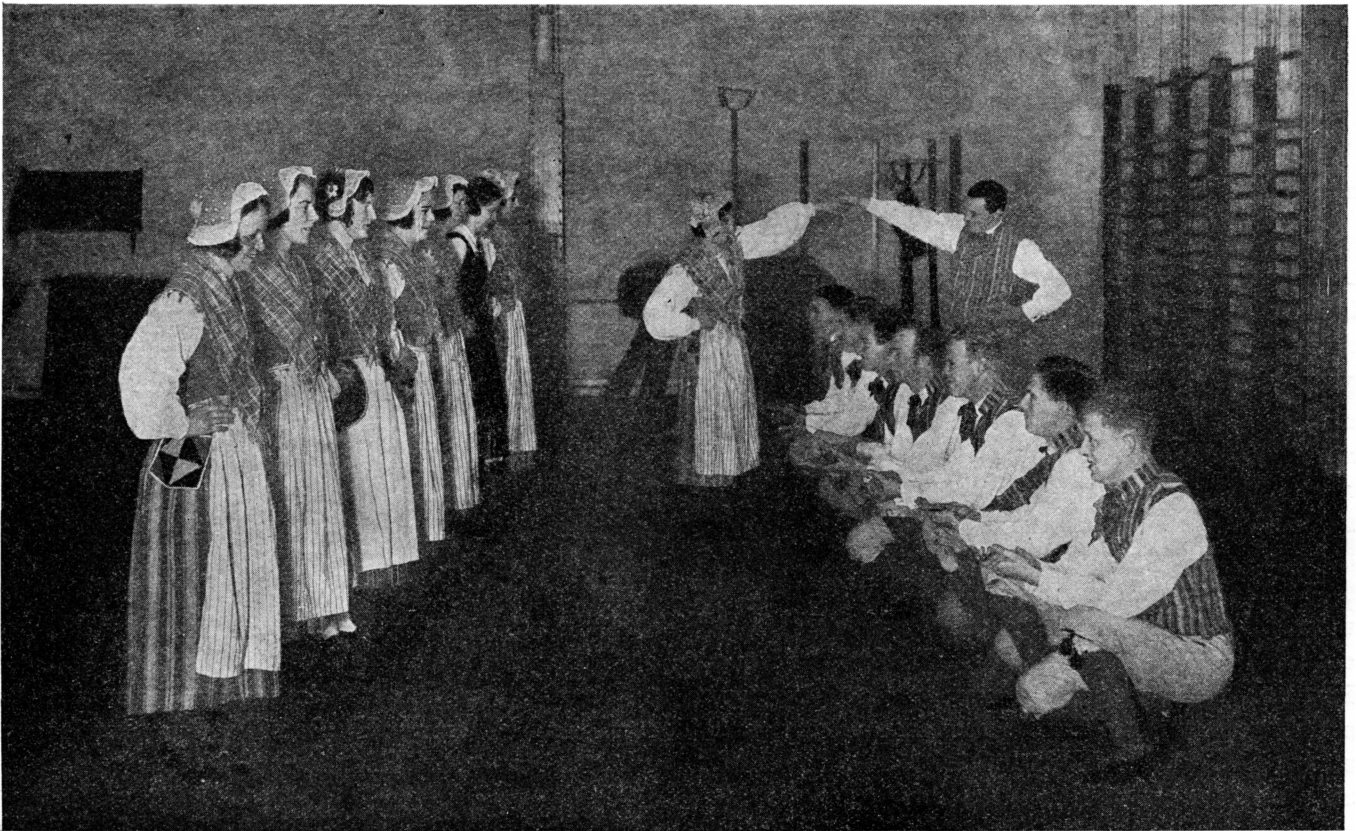
Tur 5.

Damen n:r 2 drager, som i första delen av tur 4 beskrivits, sladden genom tunnelgången samt motsols mot egen plats, men fortsätter sedan att draga runt

nu sladden ut genom denna port och viker av medsols samt fortsätter i en stor båge, tills hela spiralen blivit uppvirad, då kavaljer n:r 1 fattar med sin lediga vänstra hand damens n:r 2 lediga högra hand och alla bilda stor ring, som rör sig medsols (9—16, 1—8).

Tur 6.

Samtliga kavaljerer fatta samt omdansa med egen dam i höger armkrok två varv medsols (9—12), kavaljererna släppa därefter sina damer samt fatta nästkommande dam i riktning motsols och omdansa med

Tur 1.

motsols mot fronten och åter mot egen plats o. s. v. När kavaljeren n:r 8 kommit ut ur tunnelgången, drager sig kavaljer n:r 1 med sin dam in mot mitten, men fortfarande med sin vänstra sida vänd mot fronten, och sladden lindar sig nu runt kavaljer n:r 1, varvid dock iakttages, att sladden ej får åtdragas hårt. Då damen n:r 2 på 24:de takten hunnit till fronten, stannar paret n:r 2 med ryggen mot fronten och bildar där port (1—8, 9—16, 1—8). Kavaljeren n:r 1 drager

hennes två varv motsols i vänster armkrok (13—16), byta så ånyo dam och omdansa i höger armkrok o. s. v., tills kavaljererna omdansat med samtliga damer och återkommit till egen dam (1—8, 9—16, 1—8), då paret först dansa två varv höger armkrok och därefter med slutet fattning n:r 4 omdansa med östgötasteg (9—16). Kavaljerernas rörelseriktning i ringen mellan armkrokarna i denna tur är alltså motsols och damernas medsols.

GUSTAFS SKÅL

Dansen har utan tvivel sitt ursprung i de högre ståndsdanserna, och har hos allmogen varit omtyckt och vida utbredd, kanske mest som sånglek eller sångdans. Beskrivningen här nedan är sådan dansen utföres på Skansen. Uppgifter ha inkommit från flera platser, särskilt noggranna från Tvååkersbygden i Halland, där man för 50 år sedan allmänt dansade och sjöng:

»Gustafs skål, den bästa skål av alla skålar,
Gustafs skål den bästa skålen är.

Tra-lala — — —» o. s. v.

Varifrån avd. C. i dansen kommit är obekant.

Utgångsställning: Fyra par i fyrkant.

Steg: Gångsteg och omdansningssteg.

Fattning: Öppen fattning n:r 1. Ledig hand i sidan

A. Premiärens par gå fyra steg med början på ytterfoten mot varandra, buga sig (1—2) och återvända baklänges med fyra steg till sin plats (3—4). Sekonden dansar på liknande sätt (5—8). Det hela upprepas (1—8).

B. Sekondens par bilda port; premiärens kavaljerer gå mot den till vänster och deras damer mot den till höger om dem varande porten, kavaljererna fatta mötande dams vänstra hand med egen höger och gå med henne genom porten, båda vika därpå av åt var sitt håll mot egen plats (9—12), kavaljererna klappa ett slag i händerna och paren omdansa med omdansningssteg på egen plats med slutan fattning n:r 3 (13—16). Premiären bildar port och sekonden dansar på liknande sätt (9—16).

När damen kom igenom porten hände det ofta att en kavaljer som ej deltog i dansen passade på och tog damen och svängde runt med henne. Damens förre kavaljer blev då utan till nästa gång portar bildades, då han kunde taga igen sin dam eller en ny.

C. Med *korsfattning framför* vända sig paren motsols efter varandra och gå med början på yttre foten femton steg motsols, varefter de på 16:de steget göra helt om med bibehållen fattning (1—8) och gå, med början på yttre foten, sexton steg medsols tillbaka till sin plats (1—8), där de med slutan fattning n:r 3 omdansa med omdansningssteg (9—16, 9—16).

FYRAMANNADANS

Det kan utan överdrift sägas, att denna enkla, hurtiga och vackra dans är en av våra allra äldsta och mest utbredda danser och en direkt fortsättning på slängpolskan. Steg och fattningar påminna nämligen om slängpolskan, som dansades endast av *ett* par. En gammal jordbrukare i Kisatrakten berättade vid ett besök hos honom, »att man förr dansade parvis, men sedan Chaspolskan kom i svängen, var det fyra i dansen». Samma mans uppgifter om Chaspolskan visade sig vara vad vi kalla Fyramannadans med östgötasteg.

Till dansen har använts ett stort antal melodier, anpassade efter orsaken till sammankomsten, såsom brudpolska, färdpolska, gubb- och gummipolska, och det finnes ännu, enligt en berättelse från annat håll, gamlingar, som vid riktiga gillen och kalas kunna taga ihop till en »sjudundrande slängpolska» fyra och fyra. Stegen ha varierat något, beroende på om dansen gått medsols eller motsols. Det var endast de skickligaste

som dansade åt båda hållen. De steg som använts för medsols omdansning ha i alla kontrollerade fall varit östgötasteg.

Dansen kan utföras av huru många jämna antal par som helst. Indelning till 1-2, 1-2 o. s. v. göres linjevis, och alla 1:or dansa först, sedan alla 2:or.

Utgångsställning: Två parallella, mot fronten vinkelräta och mot varandra vända linjer, omkring fyra stegs avstånd mellan linjerna.

Fattning: Öppen fattning n:r 1.

Steg: Östgötasteg.

Tur 1.

Parerna dansa fram mot varandra samt bilda ring, som hastigt rör sig medsols (1—8). Alla göra under *ett* östgötasteg och med handklappning en hastig vändning *ett helt* varv runt på stället motsols samt

bilda kors med höger hand och lägga den vänstra handen på den framförvarandes högra armbågsveck (1). Dansen fortsätter under denna fattning reprisen ut (2—8).

Tur 2.

Alla göra under *ett* östgötasteg och med handklappning en hastig vändning *ett helt* varv motsols på stället

(9), kavaljererna taga, rörande sig medsols, slutet fattning n:r 4 och damerna likaså över kavaljerernas händer, varefter damerna lyfta händerna över kavaljerernas huvuden och bakom deras ryggar, och kavaljererna omedelbart på liknande sätt föra sina händer bakom damernas ryggar (10—12), dansa med denna fattning (13—16, 9—16). Upprepas av 2:orna (1—8, 1—8, 9—16, 9—16).

DANSA FYRA även kallad »FYRAMANNADANS» och »FYRAMANNAPOLSKA»

Upptecknad av *Torsten Edlund*, Borås.

Dansen är upptecknad i Västergötland och har enligt de gamlas utsago dansats allmänt i socknarna Fristad, Gingri och Tärby. Beskrivningen är uppdelad i turer för att underlätta inövandet. De gamla visste givetvis icke om turer i dansen. Den skulle gå i en följd. I stället för omdansning som avslutning brukades även ringdans, lika med första turen, därför att dansen ofta dansades flera gånger i följd.

Hela dansen dansa fyra *tillsammans*, därav namnet.

Det berättades även att det hände ibland, att spelman saknades eller hade något fyr för sig, och då sjöng man en särskild visa att dansa efter.

Under det spelmanen spelar upp till dansen, ordnar man sig fyra, eller två par, vända emot varandra. Är det många som dansa på en gång, kan det vara lämpligt med linjer parvis, vända emot varandra. Numrera paren 1—2—3 o.s. v. i båda linjerna.

Då skola 1:orna bilda fyrkant med varandra och 2:orna för sig o. s. v.

Steg: Små springsteg på varje taktdel, då paret vänder markering på första taktdelen.

Tur 1.

Två par bilda ring och dansa 4 takter medsols (1—4), vänder helt om samtidigt man för armarna uppåt, utan att släppa händerna, och markerar första taktdelen. Ringen svänger därefter runt motsols (5—8).

Tur 2.

Alla fyra bilda kors med höger hand, lägger den vänstra handen på framförvarandes högra överarm och dansa medsols (9—12). Vända med markering, fatta

korsfattning med vänster hand och höger hand på framförvarandes vänstra överarm samt dansa motsols (13—16).

Tur 3.

Kavaljererna fatta varandras händer bakom damernas ryggar. Damerna göra detsamma bakom kavaljerernas ryggar och alla dansa först medsols (1—4), sedan efter vändning med markering motsols (5—8).

Tur 4.

Damerna taga stöd på kavaljerernas axlar och hoppa upp och sätta sig på kavaljerernas armar. Kavaljererna dansa med damerna sittande på armarna först medsols (9—12) och därefter motsols (13—16).

Tur 5.

Parvis höger armkrok (1—4), därefter vänster armkrok (5—8).

Tur 6.

Kavaljeren fattar med höger hand framförvarande dams högra handled samt lägger vänster hand på samma dams högra överarm. Damerna fatta på samma sätt, så att ett kors bildas. Korset svänger runt först medsols (9—12) (vändning med markering och bildar vänster kors), dansar sedan motsols (13—16).

Dansen avslutas med omdansning parvis hållande varandra i händerna eller också ring i likhet med första turen.

ÅSTORPA-STYCKET

Uppptecknad av *Thoralf Borglin*.

Genom Kullagilletts välvilliga bistånd har dansen kunnat uppspåras och upplysningar lämnats av fru Ida Braun, Ornakärr, samt Johannes Gudmunsson, Väsby socken, Höganäs, vilka båda ha dansat den i sin ungdom. Ännu ett bevis för att denna dans har gamla anor är att noterna äro avskrivna år 1887 ur en notbok över gamla danser.

Uppställning: Två parallella mot fronten vinkelräta linjer vända mot varandra med en kavaljer och 2 damer i varje linje. Kavaljeren i mitten.

Steg: Gångsteg, hoppsteg, sparksteg, omdansningssteg men utan bensvängning bakåt.

Fattning: Sluten fattning n:r 6.

Tur 1.

Med gångsteg gå linjerna mot varandra, utför liten komplimang, därefter tillbaka till plats (1—8). Upprepas (1—8).

Tur 2.

Båda kavaljererna gå fram till motsatta linjens högerdamer (9—10), stanna framför dessa och utföra sparksteg (11—12), sedan omdansning med gångsteg (13—16). Detsamma upprepas med egna högerdamer (9—16).

Tur 1 upprepas (1—8, 1—8).

Tur 2 upprepas med den ändringen att nu utföres figuré och omdansning med motsatta linjens vänsterdamer och sedan omdansning med egna vänsterdamer.

Tur 3.

Båda kavaljererna omdansa nu med egna högerdamer (1—8), sedan med motsatta linjens vänsterdamer (1—8) och samma linjes högerdamer (9—16) och till sist egen vänsterdam (9—16). Obs. Här användes omdansningssteg.

Tur 4.

Samtliga par bilda stor ring och dansa med hoppsteg 8 takter medsols, sedan 8 takter motsols (17—24, 17—24).

RYSKA POLSKAN

Uppptecknad av *Gerda Runnquist-Jakobson*.

Denna dans har enligt Nils Andersson förekommit rätt allmänt i Skåne. I södra delen av provinsen har jag emellertid icke lyckats få fatt på den men väl i nordvästra Skåne och södra Halland. I dessa trakter hade dansen en livlig och lustig karaktär. I dansen deltog nämligen ännu en person, som kallades »hållkarl» eller »löshäst». Under marschen deltog han ej i dansen utan fick driva omkring utanför. Men under figurén och svängomen skulle han utföra precis detsamma som kavajeren inuti fyrkanten. Om denne t. ex. figurerade för dam 2, så skulle »löshästen» figurera för dam 5 o. s. v. Denne senare hade det stundom rätt ansträngande, ty kavaljeren i fyrkantens mitt, som efter behag kunde dansa först med t. ex. 1 eller 6, 2 eller 5 o. s. v., sökte ständigt narra »löshästen». Han vände sig t. ex. mot 1 och låtsades vilja figurera för

henne, men svängde sig plötsligt om och figurerade i stället för 6. Nu fick »löshästen» brått att komma över på andra sidan till 1 och dansa med henne.

En egendomlighet med Ryska polskan är, att musiken trots polsknamnet hela dansen igenom går i två-fjärdedelstakt.

Under namn av »Treparspolska» dansades i Södertörn denna dans på 1860-talet till samma musik som Sextur n:r 1. Alltså även denna polska i två-fjärdedels takt. Däremot går ju »Trekarspolskan», som i mycket påminner om Ryska polskan, i tre-fjärdedels takt.

Utgångsställning: Tre kavaljerer och sex damer, fördelade på tre led, med en kavaljer och två damer i varje led, kavaljeren i mitten. Alla tre linjerna parallella och vända åt samma håll.

För att förtydliga beskrivningen av huru dansen utföres, lämnas här nedan en teckning av uppställningen, varvid bokstäverna beteckna kavaljererna och siffrorna damerna.

	Front	
1	A	2
3	B	4
5	C	6

Om denna dans utföres i sin helhet, är den mycket lång och kräver tålamod av åskådaren. Turerna äro icke mindre än tretton, och bjuda ej på så stor omväxling. Likväl är dansen intressant och kan göras trevlig, om de dansande inlägga gott lynne i den. Varje tur utom den trettonde indelas i tre avdelningar: marsch, figuré och svängom. Vad figurén beträffar, så lämnas här samma frihet som redan förut framhållits och som för övrigt gäller i alla skånska danser. Svängomen går medsols, och kavaljeren håller därunder vanligen händerna om damens midja och hon sina på kavaljerens axlar. Även härvidlag lämnas dock en viss frihet.

Steg: Hoppsteg eller gångsteg i omdansningarna.

Engelska steg kan användas i figuré.

Tur 1.

A. Marsch. Alla leden marschera framlänges (1—4) och sedan baklänges (5—8). Detta upprepas (1—8).

B. Figuré. Kavaljer B figurerar först för dam 1 (9—16), och sedan för dam 6 (9—16).

C. Svängom = omdansning. Kavaljer B vänder sig nu mot dam 2 och dansar om med henne (17—24), sneddar över till dam 5 och dansar om med henne (17—24).

Tur 2.

Marsch. Som i tur 1 (1—8, 1—8).

Figuré. Först B för 2 (9—16), sedan B för 5 (9—16).

Svängom. Först B med 1 (17—24), sedan B med 6 (17—24).

Tur 3.

Marsch. Som i tur 1 (1—8 två gånger).

Figuré. B för 3 och sedan B för 4 (9—16 två gånger).

Svängom. B med A och sedan B med C (17—24 två gånger).

Tur 4.

Marsch. Som i tur 1 (1—8 två gånger).

Figuré. B för A och sedan B för C (9—16 två gånger).

Svängom. B med 3 och sedan B med 4 (17—24 två gånger).

Tur 5—8.

Under marschen i början av femte turen byter ledet 1-A-2 plats med ledet 3-B-4, varefter turerna 1—4 upprepas, men nu med A som medelpunkt i dansen.

Tur 9—12.

Under marschen i början av nionde turen byter ledet 5—C—6 plats med ledet 1—A—2, varefter ånyo turerna 1—4 upprepas med C som huvudfigur.

Tur 13.

Poliskan avslutas med ringdans, varvid kavaljererna bilda en inre, och damerna en yttre ring, alla vända inåt. De båda ringarna röra sig i motsatt riktning, t. ex. damerna medsols och kavaljererna motsols.

SEXTUR

Nr 1.

Från Skåne.

Uppptecknad av Gerda Runnquist-Jakobson.

Utgångsställning: Deltagarna, sex till antalet, äro uppställda på två mot varandra vända linjer, kavaljererna på den ena, damerna på den andra sidan, tre i varje led.

Tur 1.

A. Leden närma sig varandra med fyra steg (1—2), gå därefter baklänges lika många steg (3—4). Leden gå ånyo emot och nu förbi varandra (5—8). De ha

alltså bytt plats. Allt det föregående upprepas, så att efter åtta takter de dansande komma till sin utgångsställning (1—8).

B. Denna avdelning utföres nästan som avd. A. Men i stället för de fyra stegen göres figuré, kavaljererna vanligen med hoppsteg på stället, varvid benen omväxlande ständigt kastas korsvis bakom varandra (engelska steg), och när leden gå förbi varandra, tager (stundom) kavaljeren den mötande damen om livet

och svänger om med henne ett varv medsols (9—16, 9—16).

Tur 2.

A. Alldeles som under tur 1 A beskrivits (1—8), 1—8).

B. Varje led för sig bildar kedja (keding), dock (troligen) utan att fatta varandras händer (9—16, 9—16).

SEXTUR

N:r 2.

Från Södra Aby, Skåne.

Uppptecknad av *Gerda Runnquist-Jakobson.*

En annan beskrivning av sexturen har jag fått i *Södra Aby*. Såsom musik användes antingen samma melodi som i sextur n:r 1, eller också »Ritsch, ratsch, filibombombom». Denna sextur har endast en tur, uppdelad i två avdelningar:

A. Alldeles som i tur 1 A, i här ovan beskrivna Sextur n:r 1 (1—8 två gånger).

B. Första paret går mellan leden och åtskiljes, sedan de passerat sista paret, varvid kavaljeren svänger av åt vänster bakom kavaljererna, och damen åt höger bakom damerna, och tillbaka till utgångsplatsen, varefter de fortsätta på nytt samma väg. Övriga par följa samma väg omedelbart efter varandra, till dess andra reprisen i musiken tagits två gånger (9—16 två gånger).

Dansen börjar på nytt och fortsättes efter behag. Ehuru den kallas sextur är det icke nödvändigt, att den utföres av endast sex personer.

DOCKEDANSEN

(Från Skåne.)

Uppptecknad av *Gerda Runnquist-Jakobson.*

Musiken spelas i sakta valstakt, de dansande taga ett steg på varje fjärdedel i takten. Stegen bliva härigenom korta och trippande. Detta torde givit anledning till dansens namn.

Utgångsställning: Fyra par, uppställda i fyrkant med ett par på varje sida. Öppen fattning n:r 1.

Tur 1.

A. Ringdans medsols (1—6).

B. Paren på premiären närma sig varandra, byta plats och vända tillbaka igen (7—13).

Tur 2.

A. Ringdans medsols (1—6).

B. Sekonden dansar på samma sätt som premiären i tur 1, avd. B. (7—13).

FYRTUR

(Från Skåne.)

Uppptecknad av *Gerda Runnquist-Jakobson.*

Utgångsställning: Två par, stående mitt emot varandra.

A. Alla fyra fatta varandras händer och bilda ring samt dansa med gångsteg medsols (1—8), därefter motsols (1—8).

B. De dansande släppa varandras händer och figurera nu, oberoende av egen dam eller kavaljer, emot

det motstående paret (dam emot kavaljer) under fritt valda och växlande steg, gester och miner (9—12, varefter de gå emot och förbi varandra, intagande varandras plats (13—16). Det föregående upprepas — kavaljeren nu till höger om sin dam — och alla återvända till sina platser (9—16).

DUBBEL FYRTUR eller FYRTUR MED KEDING

(Från Skåne.)

Upptecknad av Gerda Runnquist-Jakobson.

Utgångsställning: Två par, stående mitt emot varandra.

A. De fyra dansande fatta varandras händer och bilda ring samt dansa med gångsteg medsols (1—8) och därefter motsols (1—8).

B. De dansande släppa varandras händer och figurera, oberoende av egen dam eller kavaljer, emot

det motstående paret (dam emot kavaljer) i frihet såsom förut beskrivits (9—10), varefter de gå emot och förbi varandra, intagande varandras platser (11—12). Det föregående upprepas — kavaljeren nu till höger om sin dam — och alla återvända till sina platser (13—16).

C. De fyra dansande utföra kedja med handfattning, vänster hand (9—16).

FYRTUR

Upptecknad av Ture Wallin.

Här nedan beskrives fyrturen sådan den dansades 1870—1898 i Filborna, Hälsingborgs landsförsamling, Luggude härad, Skåne. Folkdansens Vänner i Hälsingborg har upptagit dansen på sitt program, sedan det genom efterforskning klarlagts, att densamma hör till folkdanserna. Upplýsingar om dansen ha lämnats av lokförare Rönnberg och hans hustru. I sin ungdoms dagar voro Rönnbergs de givna ledarna för denna dans vid festliga tillfällen och minnas den mycket väl. Fru Rönnberg är född i Filborna och kommer ihåg dansen från 1870, och på Rönnbergs bröllop år 1882 i Filborna dansades bland andra danser även Fyrtur. Sista gången de med säkerhet kunde minnas att Fyrturen dansats var 1898. Även från andra håll ha ingått meddelanden om att Fyrturen förekommit. Fru Petronella Nilsson, bosatt i Hälsingborg, minnes dansen från omkring 1865, då den dansades vid festliga tillfällen i Barkåkra socken i närheten av Ängelholm. Sista turen i nedanstående beskrivning kunde fru Nilsson icke minnas, men där emot voro övriga turer enligt hennes minne lika med Fyrturen i Filborna. Fru Nilsson sade vidare, att musik ej alltid fanns att tillgå, »utan vi sjöngo en ramsa, men på samma tönta» (melodi).

Steg: Gångsteg, sparksteg.

Tur 1.

Obegränsat jämnt antal par. Vid figuré håller damen i kjolen. Kavaljeren har löst hängande armar.

Stor ring hand i hand, gångsteg medsols (1—8, 1—8), motsols (9—16, 9—16).

Tur 2.

Små ringar med två par i varje, gångsteg medsols (1—8), motsols (1—8).

B. *Figuré:*

Alla släppa händerna och paren vända sig mot varandra. Paren indelas i 1 och 2, första parets kavaljer med ryggen mot ringens mitt, andra parets kavaljer med ansiktet mot ringens mitt. Varje par gör sparksteg mot varandra med början på vänster fot (9—12), alla klappa i händerna, taga slutet fattning n:r 4, om-dansa med gångsteg ett varv medsols (13—16). Kavaljererna göra vänster och damerna höger om. Figuré